Bulletin of Taras Shevchenko National University of Kyiv.
Legal Studies, 2020; 2 (113): 5-8
УДК: 347.78
DOI: https:doi.org/10.17721/1728-2195/2020/2.113-1

ISSN 1728-2195
© Taras Shevchenko National University of Kyiv,
Publishing center "Kyiv University", 2020

Ю. Акулов, асп.
ORCID ID: 0000-0002-6710-140X
Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Київ, Україна

СПЕЦИФІКА НОРМАТИВНО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ОБМЕЖЕННЯ МАЙНОВИХ ПРАВ НА ТВОРИ В УКРАЇНІ

Проаналізовано окремі питання й особливості нормативно-правового регулювання обмеження майнових прав автора на твори в Україні крізь призму європейських і міжнародних підходів, а також законодавство України, міжнародні та європейські нормативні джерела щодо урегульованості безпосередньо випадків законного вільного використання твору автора й обмеження його майнових прав на твір як наслідок його інтелектуальної діяльності.

Досліджено чинні міжнародні договори, згоду на обов'язковість яких надано Верховною Радою України, що визнані частиною національного законодавства України та кодифіковані, а також інші нормативно-правові акти, прийняті на виконання положень Конституції та міжнародних угод із метою визначення особливостей нормативної узгодженості термінології у сфері обмеження майнових прав автора на твори в Україні.

Виокремлено основні неточності та прогалини у правовому регулюванні обмеження майнових прав на твори й вільне використання творів як об'єкта авторських прав. Виявлено, що у підході українського законодавця існує певна непослідовність між положеннями Закону України "Про авторське право і суміжні права" і положеннями ЦК України, які використовують у тотожних розуміннях поняття "вільне використання творів", "обмеження майнових прав", "винятки та обмеження в майнових правах", "правомірне використання твору без згоди автора", що не відповідає міжнародному досвіду. Зроблено висновки щодо вдосконалення законодавства задля уникнення зазначених проблем і висвітлено європейський досвід, що може бути імплементований в українське законодавство.

Ключові слова: майнові права на твори, обмеження прав автора на твір, вільне використання творів, випадки вільного використання творів, триступеневий тест (three-step test), міжнародні договори, що регулюють питання обмеження майнових прав на твори в Україні.

ВСТУП. Творча робота автора як в Україні, так і за її межами підлягає особливому правовому захисту. Саме тому питання обмеження майнових прав авторів та їхніх правонаступників, пов'язаних зі створенням і використанням творів науки, літератури і мистецтва, потребує ретельного підходу до вивчення правової регламентації. З огляду на це інтерес становить порівняльний аналіз такого підходу, що простежується в міжнародно-правових джерелах, імплементованих Україною, та національному законодавстві, яке має їм відповідати. Ураховуючи специфіку термінології у сфері обмеження майнових прав на твори, що закріплена в національному законодавстві та міжнародних нормативно-правових актах, які є обов'язковими для України, і визначеність переліку випадків такого обмеження, потребують глибокого дослідження положення й особливості нормативно-правового регулювання відносин у зазначеній сфері.

Автор статті аналізує основні національні, міжнародні та європейські нормативно-правові джерела з метою уніфікації нормативного визначення термінології у сфері обмеження майнових прав авторів на твори в Україні. При цьому автор досліджує, окрім нормативних українських і міжнародних джерел, що регламентують випадки та порядок обмеження майнових авторських прав на твір, ще й судову практику, що встановилася у процесі застосування зазначених норм, а також доктринальне тлумачення спеціалістів у галузі авторського права як додаткове джерело.

У статті детально аналізується нормативний підхід до розуміння понять *вільне використання творів, обмеження майнових прав, винятки й обмеження в майнових правах, правомірне використання твору без згоди автора* та надаються їхні оцінка і характеристика.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Особливості врегулювання обмежень *майнових прав на твори в Україні*, їхня визначеність були об'єктом численних наукових розвідок як вітчизняних, так і зарубіжних науковців. При цьому безпосередньо до проблематики вільного використання майнових прав або встановлення обмежень на майнові права на твори автора зверталися Орлюк О., Дроб'язко В., Троцька В., Заєць О., Татарнікова А., Соболь М., Сударікова С., Сенфтлебен М., Штефан А. та ін.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ. Фундаментальні засади правового закріплення майнових прав на твори в Україні відображені в Конституції України (далі по тексту – Конституція). Наприклад, у ч. 2 ст. 41 Конституції визначено право кожного володіти, користуватися і розпоряджатися результатами своєї інтелектуальної та творчої діяльності. Також у ч. 2 ст. 54 Конституції громадянам гарантується свобода літературної, художньої, наукової творчості, захист інтелектуальної власності, їхніх авторських прав, моральних і матеріальних інтересів, що виникають у зв'язку з різними видами інтелектуальної діяльності. Кожен громадянин має право на результати своєї інтелектуальної, творчої діяльності. Ніхто не може використовувати або поширювати їх без його згоди, крім винятків, установлених законом [1]. Фактично Конституція гарантує автору непорушність його майнового права на твори як об'єкти його інтелектуальної власності, але водночас передбачає наявність окремих винятків або обмежень, які мають бути закріплені законодавчо.

До законодавства, яке регулює питання обмеження майнових прав на твори в Україні, варто віднести:

1. чинні міжнародні договори, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України (визначені частиною національного законодавства України згідно із ч. 1 ст. 9 Конституції);

2. кодифіковані та інші нормативно-правові акти, прийняті на виконання положень Конституції.

Починаючи з міжнародно-правових нормативних документів, варто зазначити: попри те, що акти Європейського Союзу (наприклад директиви) не є обов'язковими для виконання Україною, адже розповсюджуються лише на країни-члени Європейського Союзу, вони є орієнтиром для вдосконалення вітчизняного законодавства у сфері авторського права і суміжних прав, що підтверджено положеннями Загальнодержавної програми адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу та Угодою про асоціацію, ратифікованою у 2014 році.

© Акулов Ю., 2020

Окремо зазначимо Директиву 2001/29/ЄС Європейського парламенту та Ради від 22 травня 2001 року "Про гармонізацію певних аспектів авторського права та суміжних прав у інформаційному суспільстві", яка у ст. 5 визначає винятки або обмеження прав на відтворення, повідомлення до загального відома творів і право надавати доступ публіці до інших об'єктів, що можуть установлюватися країнами-членами Європейського Союзу [2].

До основних міжнародно-правових актів, ратифікованих Україною, які стосуються правового регулювання обмеження майнових прав на твори, належать:

1. *Бернська конвенція про охорону літературних і художніх творів* [3]. Цією конвенцією про охорону літературних і художніх творів установлено обмеження виключного права автора літературних і художніх творів щодо вільного:

– використання цитат із літературних або художніх творів, включаючи цитування статей із газет і журналів (як огляду преси), що правомірно зроблено доступним для загального відома (у тому випадку, коли будуть дотримані добрі звичаї та обсяг, що розкриває мету такого цитування);

– використання літературних або художніх творів як ілюстрацій у виданнях, радіо- і телевізійних передачах і звукозаписах або зображення навчального характеру, що правомірно зроблено доступним для загального відома (у тому випадку, коли будуть дотримані добрі звичаї та обсяг, що розкриває мету такого використання). Таке використання має бути передбачено законодавством країн-учасників Бернської конвенції або спеціальними угодами між ними.

Принцип вільного доступу до літературних або художніх творів, що є обмеженням майнових прав автора вказаних творів, можна знайти й у положеннях ч. 2 ст. 9 Бернської конвенції. Відповідно автори користуються виключним правом дозволяти відтворення літературних і художніх творів будь-яким чином і в будь-якій формі. За законодавством країн-членів ЄС (членів Бернської конвенції) для охорони прав авторів на їхні літературні й художні твори зберігається право дозволяти відтворення їхніх творів у певних особливих випадках за умови, що таке відтворення не завдає шкоди нормальному використанню твору й не зачіпає у будь-який необґрунтований спосіб законні інтереси автора.

Наведена вище норма відображує триступеневий тест (*three-step test*), який містить три головні вимоги до обмеження прав автора:

– Обмеження може відбуватись лише у виключних особливих випадках. Такі випадки передбачаються законом, а не визначаються самим користувачем твору. Їхній перелік є чітким із встановленими межами дозволеного та правомірного [4, с. 69].

– Відсутність шкоди для нормального використання твору, тобто завданої автору вільним використанням його твору. Це традиційно пов'язують із економічною конкуренцією [5, с. 194]. Автор не має втрачати прибутки від реалізації свого твору, незважаючи на загальний доступ до такого твору. Вільне використання твору третіми особами не має спричиняти конкуренцію власнику авторських прав на нього.

– Відсутність ущемлення у будь-який необґрунтований спосіб законних інтересів автора. Превалювання суспільних інтересів над реалізацією прав на твір автором чи іншою особою, що має авторське право, якщо воно спричиняє негативний вплив на неї чи перешкоджає такій реалізації, можливе лише в надзвичайних випадках, але зазвичай не допускається.

Проте в українському законодавстві зазначений тест має досить декларативний характер і не відображує суть положень Бернської конвенції. Наприклад для того, щоб установити, чи є певне використання твору порушенням або ж таким, що підпадає під дію обмежень прав автора на твір, суд має дотримуватися конкретного переліку випадків використання, які допускаються як обмеження авторських прав, а не критерії, визначені триступеневим тестом.

2. *Договір Всесвітньої організації інтелектуальної власності про авторське право*, прийнятий Дипломатичною конференцією 20 грудня 1996 року. У вказаному Договорі міститься ст. 10 під назвою "Обмеження і винятки", що посилається на випадки, які не завдають шкоди нормальному використанню твору і невиправдано не обмежують законних інтересів автора [6].

3. *Договір Всесвітньої організації інтелектуальної власності про виконання і фонограми*, прийнятий Дипломатичною конференцією 20 грудня 1996 року. Цей документ у ст. 6 прописує, що дозвіл виконавця на ефірне мовлення і сповіщення для загального відома незаписаних виконань не потрібен у тому випадку, коли такі виконання вже передавались у ефір [7].

4. *Угода про торговельні аспекти прав інтелектуальної власності*. Статтею 13 під назвою "Обмеження і винятки" установлено, що члени Угоди дотримуються обмежень і винятків стосовно виключних прав за певних особливих випадків, які не суперечать звичайному використанню твору й не завдають надмірної шкоди законним інтересам власника прав [8].

5. *Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії та їхніми державами-членами, з іншої сторони* (далі по тексту – Угода про асоціацію), яка набула чинності для України з 01.09.2014 року. Статтями 157–192 глави 9 "Інтелектуальна власність" розділу IV Угоди про асоціацію врегульовано питання відмінного від чинного на сьогодні та закріпленого в законодавстві України (Закон України "Про авторське право і суміжні права" [10]) переліку творів, які не є об'єктами авторського права. Також установлено випадки й особливості вільного використання творів і обмеження майнових прав автора в результаті такого використання.

Однак набуття чинності Угоди про асоціацію не передбачає прямої дії вказаних норм, а лише поетапну імплементацію їх у законодавство України. Наразі на виконання положень Угоди про асоціацію у Верховній Раді України були зареєстровані два законопроєкти нових редакцій закону "Про авторське право і суміжні права" (№ 10143 та 10143-1), проте обидва були відкликані. Це свідчить, що триває пошук нормативного забезпечення в законодавстві України, яке б усунуло розбіжності з Угодою про асоціацію.

Що ж до безпосередньо національного законодавства України у сфері обмеження майнових прав на твори, необхідно зазначити, що його основи становить *Цивільний кодекс України* (далі по тексту – ЦК України) [9] та *Закон України "Про авторське право і суміжні права"* [10]. Причому, ураховуючи навіть те, що останній було прийнято раніше за ЦК України, існує неузгодженість у термінології з досліджуваного питання.

Частина 2 ст. 424 ЦК України визначає виключне право законодавця встановлювати *винятки та обмеження* в майнових правах інтелектуальної власності за умови, що такі обмеження та винятки не створюють істотних перешкод для нормальної реалізації майнових прав інтелектуальної власності та здійснення законних інтересів суб'єктів цих прав.

ЦК України у ст. 443 установлює, що використання твору здійснюється лише за згодою автора, крім випадків *правомірного використання твору* без такої згоди, прописаних у ЦК України та інших законах. Стаття 444

ЦК України безпосередньо встановлює перелік випадків обмеження прав автора на твір, а саме:

- використання цитат із правомірно опублікованого твору або ілюстрацій, призначених для навчання, за умови дотримання звичаїв, зазначення джерела запозичення та імені автора, якщо воно вказане в такому джерелі, в обсязі, виправданому поставленою метою;
- для відтворення в судовому й адміністративному провадженні в обсязі, виправданому цією метою;
- в інших випадках, передбачених законом.

Отже, законодавець залишив за собою право розширити перелік в інших спеціальних нормативно-правових актах. Зазначені вище положення ЦК України також дублюються у схожій варіації в Законі України "Про авторське право і суміжні права", ч. 1, 7, ст. 21 (*випадки вільного використання творів*).

Окремо у ч. 6 ст. 15 Закону України "Про авторське право і суміжні права" визначено, що *обмеження майнових прав*, установлені ст. 21–25 даного Закону, здійснюються за умови, що вони не завдаватимуть шкоди використанню твору і безпідставно не будуть обмежувати законні інтереси автора, тобто законодавець виключив узагалі поняття "нормального використання" твору із цієї статті, що дещо змінює підхід Бернської конвенції до змісту одного із критеріїв тесту, який розглядався вище.

Вважаємо, що не можна не згадати судову практику, яка хоч і не є джерелом права в Україні, але фактично суттєво впливає на правовідносини в межах досліджуваної тематики. Наприклад, у постанові Вищого господарського суду України від 26.01.2016 у справі № 910/11320/13 досліджувалось питання правомірності використання цитат (коротких уривків) з опублікованих творів без згоди автора, що також знайшло відображення в оглядовому листі Вищого господарського суду України від 28.02.2017 № 01-06/521 [11].

Суд підтвердив положення п. 1 ч. 1 ст. 21 Закону України "Про авторське право і суміжні права" та визначив, що необхідною умовою правомірного використання цитат (коротких уривків) з опублікованих творів без згоди автора є обов'язкове зазначення імені автора і джерела запозичення в обсязі, виправданому поставленою метою. Окрім того, він указав, що перелік вільного використання творів, визначений Законом, є вичерпним.

Постанова пленуму Вищого господарського суду України "Про деякі питання практики вирішення спорів, пов'язаних із захистом прав інтелектуальної власності" від 17.10.2012 № 12 [12] роз'яснює, що доведення факту позадоговірного порушення авторських прав (наприклад копіювання або запозичення іншою особою істотних рис твору, що був раніше введений у цивільний оборот, або з незаконним використанням відповідного твору в інший спосіб) покладається на автора. З висновків Верховного Суду у складі колегії суддів Другої судової палати Касаційного цивільного суду (справа № 569/11789/15-ц) від 23 січня 2018 року випливає, що:

1) у деяких випадках для визначення того, чи відповідає обсяг використання поставленій меті, суди звертаються до судової експертизи;

2) тягар доказування використання твору в обсязі, виправданому поставленою метою, несе той, хто здійснює таке використання.

Отже, судова практика трактує положення законодавства з досліджуваної тематики, виходячи з вичерпності обмежень майнових прав автора на твори.

ВИСНОВКИ І ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ ДОСЛІДЖЕНЬ. Варто зауважити, що існують випадки, коли твір може правомірно використовуватися не його автором, тобто законно обмежувати майнові права автора. У різних правових і наукових джерелах ці випадки відображені по-різному. Міжнародні нормативно-правові акти застосовують терміни "обмеження" та "винятки", а у підході українського законодавця простежується певна непослідовність між положеннями Закону України "Про авторське право і суміжні права", положеннями ЦК України, які використовують у тотожних розумінням поняття "вільне використання творів", "обмеження майнових прав", "винятки та обмеження в майнових правах", "правомірне використання твору без згоди автора". Вважаємо, що варто впорядкувати термінологію відповідно до міжнародних документів, які імплементуються в українське законодавство. Окрім того, законодавець не повністю імплементував і відобразив положення Бернської конвенції про триступеневий тест (які, на нашу думку, є оптимально вичерпними) у національних нормативно-правових актах, хоч і закріпив конкретний перелік випадків використання, які допускаються для третіх осіб, як обмеження авторських прав (enumerated system).

Підсумовуючи, зазначимо, що законодавець має проводити подальшу роботу із узгодження національного законодавства з ратифікованими та підписаними міжнародними документами, зокрема роботу щодо імплементації в національне законодавство правових засад, закріплених в Угоді про асоціацію.

Список використаних джерел:

1. Конституція України: Закон від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. Дата оновлення: 21.02.2019. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0% BA/96-%D0%B2%D1%80 (дата звернення: 03.10.2019).
2. Про гармонізацію окремих аспектів авторського права і суміжних прав в інформаційному суспільстві : Директива Європейського Парламенту і Ради 2001/29/ЄС від 22 травня 2001 року. *Офіційний вісник Європейського Союзу* від 22.06.2001. 2001 р., L 167, ст. 10.
3. Бернська конвенція про охорону літературних і художніх творів : Міжнародний документ від 24.07.1971. Дата оновлення: 25.10.1995. URL: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/995_051& (дата звернення: 03.10.2019).
4. Штефан А. Пародія на музичний твір з текстом в порядку вільного використання творів. *Теорія і практика інтелектуальної власності.* 2016. №5. С. 66-74.
5. Senftleben M. Copyright, Limitations and the Three-step Test: an Analysis of the Three- Step Test in International and EC Copyright Law. The Hague: Kluwer Law International, 2004. P. 340.
6. Договір Всесвітньої організації інтелектуальної власності про авторське право, прийнятий Дипломатичною конференцією 20 грудня 1996 року : Міжнародний документ від 20.12.1996. Дата оновлення: 20.09.2001. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_770 (дата звернення: 03.10.2019).
7. Договір Всесвітньої організації інтелектуальної власності про виконання і фонограми, прийнятий Дипломатичною конференцією 20 грудня 1996 року : Міжнародний документ від 20.12.1996. Дата оновлення: 20.09.2001. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_769 (дата звернення: 03.10.2019).
8. Угода про торговельні аспекти прав інтелектуальної власності : Міжнародний документ від 15.04.1994. Дата оновлення: 06.12.2005. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/981_018 (дата звернення: 03.10.2019).
9. Цивільний кодекс України : Кодекс від 16.01.2003 № 435-IV. Дата оновлення: 31.03.2019. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15 (дата звернення: 03.10.2019).
10. Про авторське право і суміжні права : Закон України від 23.12.1993 № 3792-XII. Дата оновлення: 04.11.2018. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3792-12 (дата звернення: 03.10.2019).
11. Про деякі питання практики застосування господарськими судами законодавства про захист прав на об'єкти інтелектуальної власності : Оглядовий лист Вищого господарського суду України від 28.02.2017 № 01-06/521. Дата оновлення: 28.02.2017. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v_521600-17 (дата звернення: 03.10.2019).
12. Про деякі питання практики вирішення спорів, пов'язаних із захистом прав інтелектуальної власності : Постанова Пленуму Вищого господарського суду України від 17.10.2012 № 12. Дата оновлення: 16.12.2015. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/v0012600-12 (дата звернення: 03.10.2019).

References:

1. Konstytutsiia Ukrainy. [Constitution of Ukraine]. (1996, June 28). Retrieved from: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0% BA/96-%D0%B2%D1%80. (In Ukrainian).
2. Dyrektyva Yevropeiskoho Parlamentu i Rady pro harmonizatsiiu okremykh aspektiv avtorskoho prava i sumizhnykh prav v informatsiinomu suspilstvi. [Directive of the European Parliament and Council on the harmonization of certain aspects of copyright and related rights in the information society]. (2001, May 22). *Ofitsiinyi visnyk Yevropeiskoho Soiuzu,* 167, 10.(In Ukrainian).

3. Bernska konventsiia pro okhoronu literaturnykh i khudozhnikh tvoriv. [Berne Convention for the Protection of Literary and Artistic Works]. (1971, July 24). Retrieved from: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/995_051& (data zvernennia: 03.10.2019). (In Ukrainian).
4. Shtefan A. (2016). Parodiia na muzychnyў tvir z tekstom v poriadku vilnoho vykorystannia tvoriv. [A parody of a piece of music with text in the order of free use of works]. *Teoriia i praktyka intelektualnoi vlasnosti. №5. 66-74.* (In Ukrainian).
5. Senftleben M. (2004). Copyright, Limitations and the Three-step Test: an Analysis of the Three- Step Test in International and EC Copyright Law. *The Hague: Kluwer Law Internationa*l, 340. (in English).
6. Dohovir Vsesvitnoi orhanizatsii intelektualnoi vlasnosti pro avtorske pravo. [Copyright Treaty of the World Intellectual Property Organization]. (1996 December 20). Retrieved from: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_770. (In Ukrainian).
7. Dohovir Vsesvitnoi orhanizatsii intelektualnoi vlasnosti pro vykonannia i fonohramy. [World Intellectual Property Organization Treaty on Performance and Phonograms]. (1996, December 20). Retrieved from: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_769. (In Ukrainian).
8. Uhoda pro torhovelni aspekty prav intelektualnoi vlasnosti. [Agreement on Trade-Related Aspects of Intellectual Property Rights]. (1994, April 15). Retrieved from: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/981_018. (In Ukrainian).
9. Tsyvilnyi kodeks Ukrainy. [The Civil Code of Ukraine]. (2003, January 16). Retrieved from: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15. (In Ukrainian).
10. Zakon Ukrainy pro avtorske pravo i sumizhni prava. [Law of Ukraine On Copyright and Related Rights]. (1993, December 23). Retrieved from: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3792-12. (In Ukrainian).
11. Ohliadovyi lyst Vyshchoho hospodarskoho sudu Ukrainy pro deiaki pytannia praktyky zastosuvannia hospodarskymy sudamy zakonodavstva pro zakhyst prav na obiekty intelektualnoi vlasnosti. [Surveying Letter of the Supreme Commercial Court of Ukraine On some issues of the practice of application by the economic courts of the legislation on protection of intellectual property rights]. (2017, February 28). Retrieved from: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v_521600-17. (In Ukrainian).
12. Postanova Plenumu Vyshchoho hospodarskoho sudu Ukrainy pro deiaki pytannia praktyky vyrishennia sporiv, poviazanykh iz zakhystom prav intelektualnoi vlasnosti. [Resolution of the Plenum of the Supreme Economic Court of Ukraine On some issues of the practice of resolving disputes related to the protection of intellectual property rights]. (2012, October 17). Retrieved from: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/v0012600-12. (In Ukrainian).

Received: 01/03/2020
1st Revision: 03/05/2020
Accepted: 25/05/2020

Yu. Akulov, PhD Student
Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv, Ukraine

LEGAL REGULATION FOR THE RESTRICTION ON PROPERTY RIGHTS TO WORKS IN UKRAINE

The article analyzes some issues and peculiarities of the legal regulation for the restriction on the author's property rights to works in Ukraine through the lens of European and international approaches. The author analyzes the legislation of Ukraine, international and European regulatory sources, directly investigates the completeness of the legal regulation of the lawful free use of the author's work and the restriction of his/her property rights to the work (as a consequence of his/her intellectual activity).

The article examines the existing international treaties, ratified by the Verkhovna Rada of Ukraine, and which are recognized as a part of the national legislation of Ukraine. It also analyzes codified and other legal acts adopted to implement the provisions of the Constitution and international agreements in order to determine the peculiarities of legislative regulation and consistency of terminology in the sphere of restriction of the author's property rights to works in Ukraine.

As a result of the research, the author has highlighted the main inaccuracies and gaps in the legal regulation for the restriction on property rights to works and the free use of works as a copyright object. Namely, it is traced that in Ukrainian legislation there is a certain inconsistency between the provisions of the Law of Ukraine "On Copyright and Related Rights" and the provisions of the Civil Code of Ukraine, which use identically in meaning the concepts of "free use of works", "restriction of property rights", "exceptions and restrictions on property rights", "the lawful use of a work without the author's consent", which is not in line with international experience. The author concludes on the full implementation of the provisions of the Berne Convention on the three-stage test in national regulations and further improvement of the legislation in order to avoid disagreements with the European legislation in the investigated subject, which should be implemented in the Ukrainian legislation.

Keywords: property rights to works, restriction on author's rights to works, free use of works, cases of free use of works, a three-step test, international treaties governing the restriction on property rights to works in Ukraine.

Bulletin of Taras Shevchenko National University of Kyiv.
Legal Studies, 2020; 2 (113): 8-12
УДК: 342.321.01:325.455
DOI: https:doi.org/10.17721/1728-2195/2020/2.113-2

ISSN 1728-2195
© Taras Shevchenko National University of Kyiv,
Publishing center "Kyiv University", 2020

А. Дмитрик, канд. юрид. наук, доц.
ORCID ID: 0000-0002-2435-6701,
О. Ілюшик, канд. юрид. наук, доц.
ORCID ID: 0000-0002-4619-5785
Львівський державний університет внутрішніх справ, Львів, Україна

СОЦІАЛЬНА ФУНКЦІЯ В СИСТЕМІ ФУНКЦІЙ ДЕРЖАВИ

Досліджено соціальну функцію держави, визначено її поняття в системі функцій держави. У процесі функціонування держави виявляється її цілеспрямований вплив на різні сфери життя, суспільні процеси та зв'язки. При виконанні певних функцій держава за допомогою проведених реформ, перетворень, правового регулювання суспільних відносин впливає на стан суспільних процесів, їхню динаміку, спрямованість. Здійснення соціальної функції стабілізує розвиток суспільства.

Поглиблено проаналізовано дефініцій соціальної функції держави та наведено її актуальне поняття. Стверджується, що визначення соціальної функції держави залежить від низки чинників – правових, політичних, ідеологічних, інформаційних тощо. Установлено, що в науці теорії держави і права велику увагу приділено дослідженню соціальної функції держави. Визначено, що соціальна функція як динамічна, властива конкретному етапу розвитку держави, визначає основні напрями її діяльності, що виражають її сутність і соціальне призначення, покликані реалізовувати поставлені цілі та задачі. У Конституції України поряд з іншими завданнями поставлена мета формування соціальної держави. Унаслідок реалізації Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії та їхніми державами-членами, з іншої сторони, радикально змінилася суспільно-політична і соціально-економічна обстановка в суспільстві, істотно трансформувалися уявлення про мету, пріоритети й методи реалізації соціальної функції держави. Соціальна функція держави – один із основних напрямів діяльності, що здійснюється в соціальній сфері суспільних відносин для забезпечення громадянам гідного рівня життя, розв'язання соціальних суперечностей і реалізації узгоджених інтересів громадян на основі визнаних у суспільстві та законодавчо закріплених соціальних стандартів.

Ключові слова: держава, функція, соціальна функція, завдання, класифікація, стабільність, соціальне призначення держави.

ВСТУП. Функції держави – це основні напрями діяльності, що виражають сутність і соціальне призначення, цілі й завдання держави з управління суспільством у властивих формах і притаманними методами [1, с. 19]. Соціальна функція – це діяльність держави, спрямована на мінімізацію відмінностей у доступі громадян до

© Дмитрик А., Ілюшик О., 2020